

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA KARAR

Başvuru No. 5826/09

Abdülmecit ÇATMA/Türkiye

13 Ekim 2020 tarihinde,

Başkan

Valeriu Grițco,

Hâkimler

Branko Lubarda,

Pauliine Koskelo,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı* Hasan Bakırcı'nın katılımıyla oluşturulan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm), 17 Ocak 2009 tarihinde yapılan yukarıda belirtilen başvuruyu ve devalı Hükümet tarafından sunulan görüşleri dikkate alarak, gerçekleştirilen müzakerelerin ardından aşağıdaki kararı vermiştir:

OLAY

1. Başvuran Abdülmecit Çatma, Türk vatandaşı olup 1953 doğumludur ve Iğdır'da ikâmet etmektedir. Başvuran, Mahkeme önünde, Kars Barosuna bağlı Avukat O. Gündoğdu tarafından temsil edilmiştir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2020. Bu gayriresmî çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Türk Hükümeti ise ("*Hükümet*") kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

2. Davanın kendine özgü koşulları, aşağıdaki şekilde özetlenebilmektedir:

3. Başvuran, Ermenistan sınırının yakınında Iğdır'da bulunan ve çayır olarak tapu sicilinde kayıtlı olan 8.800 m²'lik bir taşınmazın malikidir. Taşınmaz, askeri bir bölgede yer almaktadır.

4. Başvuran avukatı aracılığıyla, 26 Mart 2006 tarihinde, Aralık Asliye Hukuk Mahkemesi önünde ("*Asliye Hukuk Mahkemesi*") tazminat davası açmıştır. Başvuran, taşınmazında tel örgülerinin bulunması nedeniyle, özellikle bu taşınmazına ulaşamadığı ve ekip biçemediği gerekçesiyle, idare tarafından taşınmazının fiilen kamulaştırıldığını iddia etmiştir. Başvuran bu bağlamda, toplamda 7.000 Türk lirasına (olay tarihinde yani yaklaşık 4.375 avro) yükselen bir kamulaştırma ve ecrimisil tazminatı talep etmekteydi.

5. Asliye Hukuk Mahkemesi, 21 Aralık 2006 tarihinde, bilirkişilerin (kadastro çalışmasına ilişkin iki bilirkişi, iki zirai bilirkişi ve bölgeyi tanıyan üç bilirkişi) ve taraflar eşliğinde olay yerinin keşfine karar vermiştir.

6. Asliye Hukuk Mahkemesi, 21 Temmuz 2007 tarihli kararla, bilirkişi raporlarından bilgi edindikten sonra, başvuranın talebini reddetmiştir. Asliye Hukuk Mahkemesi, mülkün tapu sicilinde tarım arazisi olarak değil çayır olarak kaydedildiğini hatırlatmıştır. Asliye Hukuk Mahkemesi, taşınmaz üzerinde idare tarafından bir el koymanın söz konusu olmadığını ve taşınmazın erişimine izin verildiğini gözlemlemiştir. Asliye Hukuk Mahkemesi, dolayısıyla taşınmazın çayır olarak kullanılması için hiçbir kısıtlamanın olmadığını değerlendirmiştir. Asliye Hukuk Mahkemesi, başvuranın iddialarının aksine, taşınmazının fiilen kamulaştırılmadığı ve dolayısıyla ilgilinin yaptığı tazminat talebinin reddedilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

7. Başvuran, avukatı aracılığıyla bu karar hakkında temyiz talebinde bulunmuştur.

8. Yargıtay, 23 Haziran 2008 tarihli bir kararla, “*ilk derece mahkemesi tarafından yapılan delil değerlendirmesinin uygun olmadığı ve verilen kararın usuli kurallara ve yasal hükümlere uygun olduğu*” gerekçesiyle, bütün hükümleriyle itiraz edilen kararı onamıştır.

9. Hükümet, Mahkemeye başvuran tarafından ihtilaf konusu taşınmazın etkin kullanımına ilişkin ek belgeler sunmuştur. İlgili, bu belgeleri Mahkemeye sunmamıştır. “*çiftçi kayıt belgesi*” ve olay yeri fotoğrafları başlıklı Tarım Bakanlığında gelen belgeler söz konusudur. Her yıl düzenlenen bu belgelere göre, başvuran 2003-2006 yılları arasında çayır olarak ihtilaf konusu taşınmazı kullanmıştır. Fotoğraflara gelince, bu fotoğraflar incelendiğinde ihtilaf konusu taşınmazın halen erişebilir olduğunun tespit edilmesine imkân sağlanmıştır.

ŞİKÂYETLER

10. Başvuran, Sözleşme’ye Ek 1. No.’lu Protokolün 1. maddesini ileri sürerek, idarenin usulüne uygun olarak, kamulaştırma kararı alınmaksızın taşınmazını kullanıldığını iddia ederek, mülkiyetlerine saygı hakkının ihlal edilmesinden şikâyet etmektedir.

11. Başvuran, davasının ulusal mahkemeler tarafından hakkaniyete uygun görülmediğini ve delil unsurlarının yanlış bir şekilde değerlendirildiğini iddia etmektedir. Başvuran, Sözleşme’nin 6. maddesinin ihlal edildiği kanaatine varmaktadır.

HUKUKÎ DEĞERLENDİRME

12. Başvuran, davanın koşullarının Sözleşme’ye Ek 1. No.’lu Protokolün 1. maddesini ve Sözleşme’nin 6. maddesini ihlal ettiğini iddia etmektedir.

13. Hükümet, bu iddiaları kabul etmemektedir. Hükümet özellikle, başvuranın Sözleşme’nin 34. maddesi anlamında, mağdur sıfatının bulunmadığını, davanın kalbini oluşturan ilgili belgeleri Mahkemeye

sunmadığını (yukarıda 9. paragraf) iddia etmekte ve bu durumun bireysel başvuru hakkının kötüye kullanıldığı şeklinde inceleneceği kanaatine varmaktadır.

14. Başvuran, Hükümetin görüşlerine yanıt vermemiştir. Başvuran, başvurusunu Mahkeme önünde devam ettirmeyi belirtmekle yetinmektedir.

15. Mahkeme, Hükümetin ilk itirazlarının bütünü hakkında karar vermenin gerekli olmadığı ve başvurunun her hâlükârda aşağıda belirtilen nedenlerden kabul edilemez olduğu kanaatine varmaktadır.

16. Mahkeme, fiili kamulaştırmaya ilişkin uygulamanın, idareye bir taşınmaz malı kullanmaya ve bu taşınmaz malın amacına ilişkin geri döndürülemez bir şekilde bu taşınmaz malı dönüştürme imkânı sağladığını hatırlatmaktadır. Böylelikle bu taşınmaz mal sonuç olarak, mülkiyetin devri için en ufak bir resmi ve beyan niteliğinde bir eylem olmaksızın, kamu mirasıyla elde edinmiş şeklinde değerlendirilebilecektir. Bu tür bir eylemin olmaması nedeniyle, kullanılan mülkün devrini meşrulaştırmaya ve belirli bir adli güvenceyi geriye dönük olarak korumaya almaya imkân veren tek unsur, başvuru mahkemenin ileri sürülen taşınmaz malın kullanımının yasaya aykırı olduğunu tespit ettikten sonra mülkiyetin devredilmesine ve davacılara “*fiili kamulaştırma tazminatı*” denilen bir tazminat ödenmesine karar vermesidir. Bu uygulama, hukuki planda mülklerinin resmi bir şekilde sahipleri olarak kalan ilgilileri engelleme ve bu zamana kadar herhangi bir kamu menfaati gerekçesiyle eylemini hiçbir şekilde haklı göstermek durumunda olmayan idareye bir dava açma etkisine sahiptir; zira bu tür bir gerekçenin gerçekliği yalnızca mahkemeler tarafından *a posteriori* (sonradan gelen) değerlendirme konusu olabilmektedir. Başka bir deyişle, fiili kamulaştırmanın tespiti her hâlükârda idare tarafından kasıtlı bir şekilde oluşturulan usule aykırı bir durumu yasal olarak onaylama ve idarenin yasadışı davranışından yararlanmasına izin vermeye yöneliktir (*Sarıca ve Dilaver/Türkiye*, No.11765/05, § 43, 27 Mayıs 2010).

17. Oysaki Mahkeme, somut olayda bu tür bir durumun olmadığını gözlemlemektedir. İdare, başvuranın taşınmazına sahip çıkmamıştır. Başvuranın iddialarının aksine, idare tarafından taşınmazının kullanılması nedeniyle, mülkünden yoksun bırakılmamıştır.

18. Mahkeme ayrıca, özellikle bu nedenle ulusal mahkemelerin olay yeri keşfi yapılmasına karar verdikten ve bilirkişi raporlarından bilgi edindikten sonra, başvuranın tazminat davasını reddettiğini gözlemlemektedir (yukarıda 5 - 8. paragraflar).

19. Mahkeme ayrıca, Hükümetin ilgilinin taşınmazını tapu sicilinde amacına uygun olarak çayır olarak ekip biçtiğini kanıtladığı kanaatine varmaktadır (yukarıda 3 ve 9. paragraflar).

20. Dolayısıyla, davanın koşullarında, taşınmazın askeri bir alanda bulunması, başvuran üzerinde Sözleşme'ye Ek 1. No.'lu Protokolün 1. maddesi anlamında, mülkten yoksun bırakma etkisi oluşturmamıştır.

21. Mahkeme ayrıca, dosyadaki unsurları ve Hükümet tarafından yapılan açıklamaları dikkate alarak, başvuranın ileri sürülen kısıtlama nedeniyle, bir zarara maruz kaldığını kanıtlayamadığını değerlendirmektedir.

22. Mahkeme, başvuranın bu noktada yerel mahkemeler tarafından belirlenen çözümü eleştirdiğini tespit etmektedir. Hâlbuki Mahkeme, iç hukuku yorumlamanın ve uygulamanın, öncelikle ulusal mahkemelerin özellikle mahkemelerin görevi olduğunu hatırlatmaktadır (*Slivenko/Letonya* [BD], No. 48321/99, § 105, AİHM 2003-X ve *Jahn ve diğerleri/Almanya* [BD], No. 46720/99 ve diğer 2 başvuru, § 86, AİHM 2005-VI). Mahkeme, iç hukuka riayet edilmesinin inceleyebilmek için, özellikle dosyada hiçbir unsurun yetkililerin açıkça yanlış bir uygulamada bulduklarının veya söz konusu yasal hükümlere ilişkin keyfi tespitlere neden olduklarının sonucuna varmaya imkân vermediğinde, sınırlı bir yetkiye sahiptir (*Beyeler/İtalya* [BD], No. 33202/96, § 108, AİHM 2000-I). Mahkeme, mevcut davanın özel koşullarında, ulusal mahkemelerin tespitlerinin hukuki olarak açıkça dayanaktan yoksun olduğunu veya olay tarihinde yürürlükte olan iç hukukta

ÇATMA / TÜRKİYE KARARI

uygulanabilir hükümlere aykırı olduğunu düşündürecek nitelikte hiçbir unsur görmemektedir.

23. Sonuç olarak, Sözleşme'ye Ek 1. No.'lu Protokolün 1. maddesine ve Sözleşme'nin 6. maddesine dayanan başvuranın şikâyetleri, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrası anlamında, açıkça dayanaktan yoksundur ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 4. fıkrası uyarınca, reddedilmelidir.

Bu gerekçelerle, Mahkeme, Oy Birliğiyle,

Başvurunun kabul edilebilir olduğuna *karar vermiştir.*

İşbu karar, Fransızca dilinde tanzim edilerek, 12 Kasım 2020 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Hasan Bakırcı
Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Valeriu Grițco
Başkan